

Inventarisatie en appreciatie onderzoeksbeleid ministerie van Buitenlandse Zaken

Definitieve rapportage

Den Haag, 11 / 10 / 2018

Auteur: Jakar Westerbeek

KWINK
GROEP

Samenvatting en aanbevelingen

Eén van de doelstellingen uit het jaarplan van de Eenheid Strategische Advisering (ESA) van het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) voor 2018 is: ‘een kwaliteitsimpuls te geven aan het kennismanagement van het ministerie, door meer gestructureerd en coherent kennis van buiten naar binnen te halen en bestaande kennis binnen het ministerie beter te benutten.’ Een inventarisatie en appreciatie van het onderzoeksbeleid van het ministerie van BZ is hierbij een belangrijke eerste stap.

Deze samenvatting bevat de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen, die volgen uit deze inventarisatie en appreciatie. De bevindingen en aanbevelingen richten zich op de volgende onderwerpen: de mate van onafhankelijkheid van extern onderzoek, de openbaarheid van onderzoeksrapporten, de beleidsrelevantie van extern onderzoek, het onderzoekslandschap en de informatiehuishouding met betrekking tot onderzoek binnen het ministerie van BZ.

Belangrijkste bevindingen

Onafhankelijkheid

Respondenten van kennisinstellingen is gevraagd naar hun opvattingen over de mate van onafhankelijkheid die zij ervaren bij het uitvoeren van extern onderzoek in opdracht van het ministerie van BZ. Ruim een kwart van de

respondenten (n=23) geeft hierbij aan dat zij de invloed van het ministerie van BZ “soms” ervaren als een poging de conclusies en aanbevelingen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten. Individuele respondenten geven aan dat de mate van beïnvloeding op andere ministeries soms hoger is, maar in een enkel geval wordt ook gesproken over het “op het matje roepen” van onderzoekers. Meer dan de helft van de respondenten geeft aan de invloed van het ministerie van BZ “nooit” te ervaren als een poging de conclusies en aanbevelingen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten.

Waar het gaat om de beïnvloeding van onderzoeksvragen zijn de opvattingen meer verdeeld. Ruim 40% van de externe respondenten (n=21) geeft hierbij aan de invloed van het ministerie van BZ in ieder geval “soms” te ervaren als een poging de onderzoeksvragen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten. Uit de toelichtingen en gesprekken blijkt dat een discussie over de onderzoeksvragen echter vaak ook gewenst is om beleidsrelevantie te borgen. Enkele respondenten vragen zich echter wel af of er binnen het ministerie van BZ nog voldoende ruimte is om te leren en of denktanks nog wel hun “kritische, onafhankelijke” rol kunnen blijven vervullen als enkel “gewenst” onderzoek wordt uitgezet.

Verder lijkt de aanwezigheid van een referentiegroep (met in de meeste gevallen een extern lid van buiten het ministerie van BZ) op basis van dit onderzoek geen effect te hebben op de ervaren onafhankelijkheid. Tot slot voelen onderzoekers zich over het algemeen goed in staat gesteld toegang te krijgen tot relevante informatie en personen.

Openbaarheid

Op basis van een inventarisatie van onderzoeksrapporten blijkt dat 25 van de 58 geïnventariseerde onderzoeksrapporten, waarvan verwacht had mogen worden dat ze gepubliceerd zouden worden, nooit is gepubliceerd. Wanneer

onderzoeken wel worden gepubliceerd is dit bijna altijd op de site van de leverancier van het onderzoek of op de site van het specifieke project waar het onderzoek onder valt. Slechts een van de onderzoeksrapporten was te vinden op een site van de Rijksoverheid.

Uit de eerdergenoemde survey blijkt dat het voor respondenten onduidelijk is wat het publicatiebeleid van het ministerie van BZ is. Uit de gesprekken binnen het ministerie van BZ blijkt dit publicatiebeleid voor extern onderzoek ook niet te bestaan. Op het gebied van decentrale evaluaties is wel een publicatiebeleid aanwezig.

Beleidsrelevantie

Respondenten binnen het ministerie van BZ en respondenten van kennisinstellingen is ook gevraagd naar hun opvattingen over de mate van beleidsrelevantie van extern onderzoek. Bijna alle respondenten (zowel intern als extern, n=52) geven aan het onderzoek in ieder geval potentieel beleidsrelevant te vinden. Dit betekent dat het onderzoek dermate relevante uitkomsten heeft, dat het de potentie heeft om te leiden tot wijzigingen in beleid. Circa 20% van de respondenten geeft aan het onderzoek zelfs feitelijk beleidsrelevant te vinden, wat betekent dat het onderzoek daadwerkelijk heeft geleid tot wijzigingen in beleid.

Genoemde redenen die beleidsrelevantie bevorderen zijn het formuleren van een duidelijke vraag aan onderzoekers, nauwe communicatie tussen beleidsmedewerkers en onderzoekers, het “kennen van elkaars wereld” en het meenemen van input van beleidsmedewerkers. Een genoemde reden voor een beperkte beleidsrelevantie is het ontbreken van communicatie tussen beleidsmedewerkers en onderzoekers. Onderzoeken worden als niet beleidsrelevant bestempeld als het onderzoek geen meerwaarde had ten opzichte van expertise die al aanwezig was binnen het ministerie van BZ, het onderzoek vanwege de lange looptijd “mosterd na de maaltijd” was of als de onderzoeksresultaten niet eenduidig waren.

Onderzoekslandschap

Op basis van FEZ-data is een overzicht van het onderzoekslandschap van het ministerie van BZ gemaakt. Hierbij zijn enkel externe onderzoeken meegenomen waar in 2017 een verplichting van is voldaan. Buiten de inventarisatie vallen financieringen onder de € 10.000,-, onderzoeken uitgevoerd door het ministerie van BZ zelf, beurzenprogramma's en personele uitwisselingen. Ook onderzoeken van de AIV en van de WRR zijn buiten beschouwing gelaten.

De uiteindelijke dataset bevat 92 geverifieerde projecten. Deze 92 projecten representeren een totaal aan financiële verplichtingen van 173 miljoen euro (lopend over meerdere jaren). Er bestaat echter een verschil tussen onderzoek dat dient als ondersteuning voor beleidsvorming, en onderzoek als uitvoering van beleid om externe actoren in staat te stellen hun kennis op bepaalde onderwerpen te vergroten (bijvoorbeeld op het gebied van duurzame landbouwtechnieken). Het onderscheid tussen beide vormen van onderzoek is vaak een grijs gebied en op basis van de FEZ-data niet goed te maken. Om toch recht te doen aan het verschil, is in de analyses in deze rapportage een viertal grote contracten, die gaan over onderzoek door externe actoren hun kennis te vergroten, uit de dataset gefilterd. In totaal blijven hierdoor 88 projecten over, met een totaal aan financiële verplichtingen van 112 miljoen euro.

Uit de data blijkt dat 74% van het totaal aan financiële verplichtingen dat aangegaan is met betrekking tot onderzoek, is aangegaan door Directoraat-generaal Internationale Samenwerking (DGIS). Beschouwd vanuit het aantal contracten, blijkt dat DGIS 41 van de 88 contracten voor haar rekening neemt.

In de analyse is ook een verdeling over de prioriteiten en intensiveringen uit de beleidsnota's 'Investeren in perspectief' en 'Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie' opgesteld. Het opstellen van deze verdelingen is relevant met het oog op toekomstige prioritering van onderzoeksthema's. Binnen de nota 'Investeren in perspectief' komen met name de prioriteiten en intensiveringen op het gebied van landbouw, veiligheid & rechtstaat en klimaat terug in extern

uitgezet onderzoek. Prioriteiten en intensiveringen waar niet of nauwelijks onderzoek op wordt uitgevoerd zijn opvang in de regio, humanitaire hulp en werkgelegenheid. Hierbij moet worden opgemerkt dat op basis van de FEZ-data slechts kan worden achterhaald wat de initiële focus van het onderzoek was; inhoudelijke koerswijzigingen die sindsdien hebben plaatsgevonden (bijvoorbeeld door de focus te verleggen naar een andere prioriteit) zijn niet te herleiden.

Binnen de nota 'Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie' wordt met name extern onderzoek uitgevoerd met betrekking tot de prioriteiten op het gebied van het terrorisme, cybercriminaliteit, grensoverschrijdende criminaliteit en conflictpreventie. De andere prioriteiten binnen deze nota krijgen niet of nauwelijks aandacht in onderzoek dat door het ministerie van BZ wordt uitgezet. Ook hiervoor geldt de eerdergenoemde beperking van de data

Informatiehuishouding

De inventarisatie laat tot slot zien dat er over het algemeen geen goede registratie is van onderzoeksactiviteiten binnen het ministerie van BZ. Op basis van FEZ-data is allereerst geen automatisch onderscheid te maken tussen onderzoeksactiviteiten en andere projecten. Bij directies verschilt het daarnaast sterk in hoeverre er een overzicht is opgesteld van de onderzoeksactiviteiten en of op basis hiervan inhoudelijke sturing plaatsvindt. Bij enkele directies, met name de directies binnen DGIS die werken met kennisplatforms, wordt wel kritisch gekeken naar het functioneren van kennisinfrastructuur en bestaat er een manueel opgesteld overzicht van de onderzoeksactiviteiten.

Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen die volgen uit de inventarisatie en appreciatie van het onderzoeksbeleid van het ministerie van BZ zijn aanbevelingen opgesteld. De aanbevelingen zijn gegroepeerd rondom de verschillende onderwerpen. Per aanbeveling is aangegeven aan wie binnen het ministerie van BZ de aanbeveling gericht is.

Aanbevelingen met betrekking tot het onderzoekslandschap en de informatiehuishouding

- Agendeer jaarlijks binnen iedere directie een discussie op het gebied van onderzoeksactiviteiten en kennismanagement, waarin in ieder geval wordt besproken op welke thema's/prioriteiten de kennispositie dat jaar versterkt dient te worden. Deze aanbeveling is gericht aan alle directies binnen het ministerie van BZ.
- Stel een overzicht op van de onderzoeksactiviteiten die plaatsvinden binnen de directie en agendeer een (half)jaarlijkse check op deze onderzoeksactiviteiten (zijn activiteiten in lijn met prioriteiten uit de beleidsnota's en de besproken thema's/prioriteiten?). Deze aanbeveling is gericht aan alle directies binnen het ministerie van BZ.
- Wijs binnen iedere directie een aanspreekpunt voor onderzoek aan om dit overzicht te bewaren en om een verbindingfunctie te vervullen met de Eenheid Strategische Advisering (ESA). Op basis van de gevoerde gesprekken lijkt de Strategisch Beleidsadviseur (SBA) hierbij een logische keuze. Deze aanbeveling is gericht aan alle directies binnen het ministerie van BZ.
- Stel tools, informatie en inzichten beschikbaar, die directies kunnen gebruiken om op hun onderzoeksactiviteiten te sturen en vervul een helpdeskfunctie voor vragen van beleidsmedewerkers. Gedacht kan worden aan een templates voor startdocumenten voor onderzoeksactiviteiten, voor Terms of Reference van

onderzoeksactiviteiten en voor de genoemde halfjaarlijkse evaluatie van onderzoeksactiviteiten. Maak hierbij gebruik van de kennis en ervaring van directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) en de stukken die zij al beschikbaar hebben opgesteld voor evaluaties. Deze aanbeveling is gericht aan de Kennisgezant en de Eenheid Strategische Advisering (ESA).

Met betrekking tot de onafhankelijkheid en beleidsrelevantie van onderzoek

- Stel richtlijnen voor onderzoeksmanagement op, in lijn met de ‘Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit’ en toegepast op de specifieke context van het ministerie van BZ. Heb hierbij specifieke aandacht voor het borgen van beleidsrelevantie en het bewaken van onafhankelijkheid in de interactie tussen beleidsmedewerkers en onderzoekers. Deze aanbeveling is gericht aan de Kennisgezant en Eenheid Strategische Advisering (ESA).
- Stimuleer naleving van de opgestelde richtlijnen voor onderzoeksmanagement. Ontwikkel hiertoe in ieder geval een training Onderzoeksmanagement voor de eerdergenoemde aanspreekpunten van directies. Heb in deze training ook aandacht voor de verspreiding van het geleerde binnen de eigen directies. Deze aanbeveling is gericht aan de Kennisgezant en de Eenheid Strategische Advisering (ESA), in afstemming met de directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) en de Academie voor Internationale Betrekkingen (AIB).

Met betrekking tot de openbaarheid van onderzoek

- Stel een publicatiebeleid voor onderzoeksrapporten op, in lijn met de aankomende Wet Open Overheid (‘openbaar tenzij’). Heb hierbij aandacht voor het ontwikkelen van incentives die naleving door beleidsmedewerkers bevorderen. Deze aanbeveling is gericht aan de

Kennisgezant, de Eenheid Strategische Advisering (ESA), de Directie Bedrijfsvoering (DBV) en ter vaststelling aan de Bestuursraad.

- Pas registratieprocedures voor projecten aan om openbaarmaking te bevorderen. Het gaat dan in ieder geval om het opnemen van indicatoren ten aanzien van onderzoek en openbaarmaking in de BEMO. Voeg hier ook duidelijke instructies aan toe over de wijze waarop onderzoeksrapporten gepubliceerd kunnen worden. Stem hierbij ook af met de directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB), waar het gaat om gedeelde behoeften in het kader van de registratie van evaluaties. Deze aanbeveling is gericht aan de Kennisgezant, de Eenheid Strategische Advisering (ESA) en de Directie Financieel-Economische Zaken (FEZ).
- Leg de koppeling tussen het nieuw op te stellen publicatiebeleid en andere projecten op het gebied van openbaarheid en transparantie, zoals het ‘Open Up’ initiatief, de implementatie van de aankomende Wet Open Overheid en de ‘Operatie Inzicht in Kwaliteit.’ Het gaat dan bijvoorbeeld om het opstellen van relevante definities en indicatoren voor de registratie van onderzoek in het kader van de Wet Open Overheid. Deze aanbeveling is gericht aan de Kennisgezant, de Eenheid Strategische Advisering (ESA) en de Directie Bedrijfsvoering (DBV).
- Sluit, ter verspreiding van het nieuwe publicatiebeleid, aan bij de nog op te richten BZ-brede werkgroep in het kader van de implementatie van de Wet Open Overheid en wijs een sponsor Openbaarmaking aan binnen de Bestuursraad. Deze aanbeveling is gericht aan de Kennisgezant en de Eenheid Strategische Advisering (ESA) en de Bestuursraad.

Inhoud

Samenvatting en aanbevelingen	1	4. Beleidsrelevantie	15
Belangrijkste bevindingen	1	4.1. Definities en afbakening	15
Aanbevelingen	3	4.2. Algemeen oordeel	15
1. Inleiding	6	4.3. Best and worst practices	16
1.1. Achtergrond en aanleiding	6	4.4. Andere bronnen van kennisvergaring	16
1.2. Scope en doelstelling	6	5. Onderzoeks-landschap	17
1.3. Onderzoeksaanpak en verantwoording	6	5.1. Definities en afbakening	17
1.4. Leeswijzer	7	5.2. Selectie en verificatie dataset	17
2. Onafhankelijkheid	8	5.3. Verdeling over DG's, ambassades en SG	18
2.1. Definities en afbakening	8	5.4. Verdeling over beleidsartikelen	18
2.2. Referentiegroep	8	5.5. Verdeling over prioriteiten uit beleidsnota's	19
2.3. Onderzoeksvragen	9	5.6. Verdeling over type onderzoekinstelling	20
2.4. Toegang tot informatie en personen	10		
2.5. Conclusies en aanbevelingen	11		
3. Openbaarheid	13		
3.1. Steekproef openbaarheid	13		
3.2. Publicatiebeleid	13		

1. Inleiding

1.1. Achtergrond en aanleiding

Eén van de doelstellingen uit het jaarplan van de Eenheid Strategische Advisering (ESA) van het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) voor 2018 is: ‘een kwaliteitsimpuls te geven aan het kennismanagement van het ministerie, door meer gestructureerd en coherent kennis van buiten naar binnen te halen en bestaande kennis binnen het ministerie beter te benutten.’ Een inventarisatie en appreciatie van het onderzoeksbeleid van het ministerie van BZ is hierbij een belangrijke eerste stap. Deze rapportage bevat de resultaten van deze inventarisatie en appreciatie.

1.2. Scope en doelstelling

Het onderzoek bestaat uit een analyse de mate van onafhankelijkheid van extern onderzoek, de openbaarheid van onderzoeksrapporten, de beleidsrelevantie van extern onderzoek, het onderzoekslandschap en de informatiehuishouding met betrekking tot onderzoek binnen het ministerie van BZ. Het doel van de verkenning is driedelig:

- Inzicht geven in de gepercipieerde beleidsrelevantie, de borging van onafhankelijkheid van het onderzoek en de openbaarmaking van het onderzoek.
- Inzicht geven in extern onderzoek en de mate waarin de huidige externe onderzoekspraktijk aansluit bij de doelen en prioriteiten uit de nieuwe

beleidsnota's van het ministerie ('Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie (GBVS)' - maart 2018; 'Investeren in Perspectief' - mei 2018).

- Uitkomsten duiden en suggesties doen voor de toekomst van onderzoek binnen het ministerie van BZ.

1.3. Onderzoeksaanpak en verantwoording

Het onderzoek bestond uit vier onderdelen:

- 1. Survey onafhankelijkheid en beleidsrelevantie.** Onder externe kennisinstellingen en interne beleidsmedewerkers, die in 2017 betrokken zijn geweest bij extern onderzoek, is een survey uitgezet aangaande onafhankelijkheid en beleidsrelevantie van extern onderzoek. In totaal is de survey ingevuld door 24 respondenten van kennisinstellingen. Samen vertegenwoordigen zij 22 van de in totaal 31 aangeschreven kennisinstellingen (71%). 28 respondenten van binnen het ministerie van BZ hebben de survey ingevuld.
- 2. Data-analyse.** Op basis van FEZ-data is een analyse uitgevoerd van het onderzoekslandschap van het ministerie van BZ. Hiertoe zijn handmatig onderzoek gerelateerde projecten geselecteerd, welke ter verificatie zijn voorgelegd aan de betreffende directies. Op basis van de verifieerde dataset zijn verdelingen opgesteld over directies, beleidsartikelen, prioriteiten uit beleidsnota's en typen onderzoekinstellingen.
- 3. Inventarisatie openbaarheid.** Op basis van de geverifieerde dataset is een steekproef geselecteerd van projecten en onderzoeksrapporten waarvan verwacht zou mogen worden dat ze openbaar beschikbaar zouden zijn. Van deze steekproef onderzoeksrapporten is in kaart gebracht welk deel al dan niet openbaar te vinden was.

- 4. Gesprekken binnen het ministerie van BZ.** Tot slot is gesproken met de volgende personen binnen het ministerie van BZ: Plaatsvervangend SG Willem van Ee, Plaatsvervangend DG Internationale Samenwerking Brigitta Tazelaar, Plaatsvervangend DG Buitenlands Economisch Beleid Guido Landheer, Plaatsvervangend DG Politieke Zaken Pieter-Jan Kleiweg, directeur IOB Wendy Asbeek Brusse en hoofd informatiemanagement Niels van Heezik. Doel van de gesprekken was om de belangrijkste bevindingen te delen en de suggesties voor aanbevelingen te verkennen.

Het onderzoek is uitgevoerd onder begeleiding van een departementsbrede referentiegroep, bestaande uit vertegenwoordigers vanuit IOB (Wendy Asbeek Brusse), BIS (Joost Andriessen), EAB (Henk Massink) en ESA (Miguette Jadoul).

1.4. Leeswijzer

Deze rapportage is opgebouwd uit in totaal vijf hoofdstukken. Hoofdstuk 2 bevat de bevindingen ten aanzien van de onafhankelijkheid van extern onderzoek. Hoofdstuk 3 bevat de bevindingen ten aanzien van de openbaarheid. In hoofdstuk 4 zijn de bevindingen ten aanzien van de beleidsrelevantie opgenomen. Hoofdstuk 5 bevat tot slot de bevindingen rondom het onderzoekslandschap.

2. Onafhankelijkheid

2.1. Definities en afbakening

Om de mate van onafhankelijkheid van extern onderzoek in beeld te krijgen, wordt gebruik gemaakt van het rapport 'Onafhankelijk onderzoek in het publiek belang' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV). In dit rapport onderscheidt de OVV drie vormen van onafhankelijkheid:

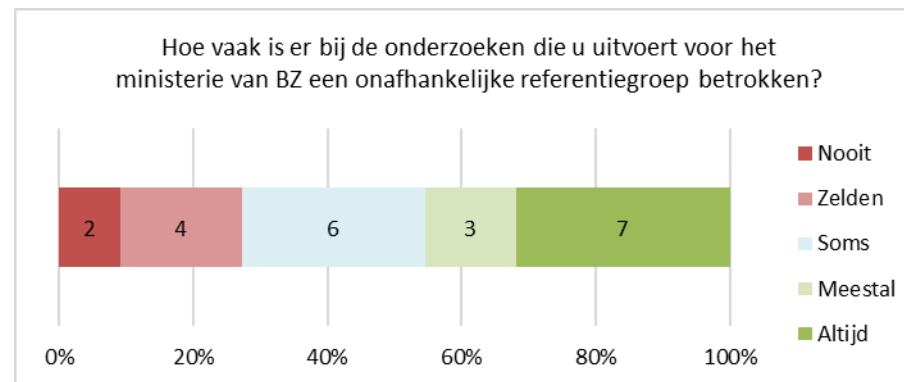
1. Onafhankelijkheid in positie
2. Onafhankelijkheid in oordeelsvorming
3. Onafhankelijkheid in beeldvorming

In dit onderzoek wordt gefocust op de eerste vorm: 'onafhankelijkheid in positie'. In de survey onder kennisinstellingen en beleidsmedewerkers van het ministerie van BZ is in lijn hiermee gevraagd naar de aanwezigheid van een onafhankelijke referentiegroep bij het onderzoek, de onafhankelijkheid bij het opstellen van de onderzoeksvragen, de toegang tot relevante informatie en personen, en de onafhankelijkheid bij het opstellen van conclusies en aanbevelingen.

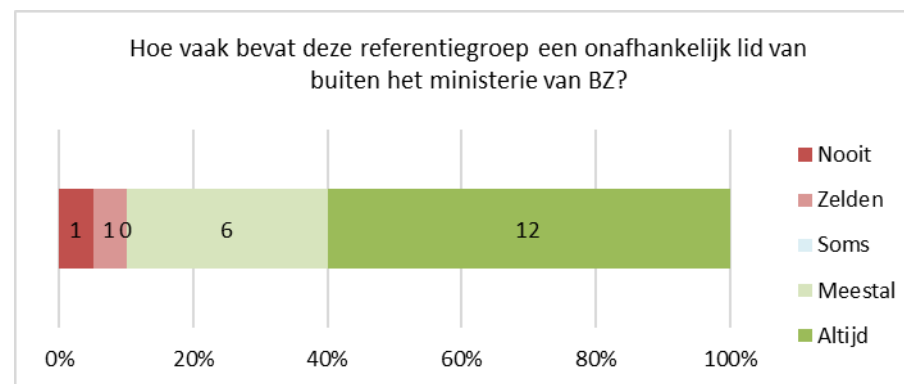
2.2. Referentiegroep

Onder onafhankelijke referentiegroep wordt een gremium verstaan dat het onderzoek inhoudelijk begeleidt. Respondenten van kennisinstellingen is gevraagd hoe vaak een dergelijke onafhankelijke referentiegroep bij onderzoeken is betrokken. Figuur 1 laat de verdeling van antwoorden zien. Ook is aan deze

respondenten gevraagd hoe vaak deze referentiegroep een onafhankelijk lid van buiten het ministerie van BZ bevat. De antwoorden op deze vraag zijn weergegeven in figuur 2.

Figuur 1 - Hoe vaak is er bij de onderzoeken die u uitvoert voor het ministerie van BZ een onafhankelijke referentiegroep betrokken? Onder onafhankelijke referentiegroep verstaan wij een gremium dat het onderzoek inhoudelijk begeleidt. Antwoordcategorie "niet van toepassing" niet meegenomen (n=22).

Figuur 2 - Hoe vaak bevat deze referentiegroep een onafhankelijk lid van buiten het ministerie van BZ? Antwoordcategorie "niet van toepassing" niet meegenomen (n=20).

Uit de figuren komt een verdeel beeld over de aanwezigheid van referentiegroepen naar voren. Wel blijkt dat, wanneer een referentiegroep betrokken is bij een onderzoek, deze referentiegroep in de meeste gevallen een extern lid bevat.

Het is interessant te bezien of de aanwezigheid van een referentiegroep invloed heeft op de ervaren onafhankelijkheid op de andere onderwerpen (zie volgende paragrafen) of op de beleidsrelevantie (zie hoofdstuk 4). Op basis van de in dit onderzoek verzamelde data, lijkt de aanwezigheid van een referentiegroep geen invloed te hebben op de appreciatie van onafhankelijkheid of beleidsrelevantie.¹

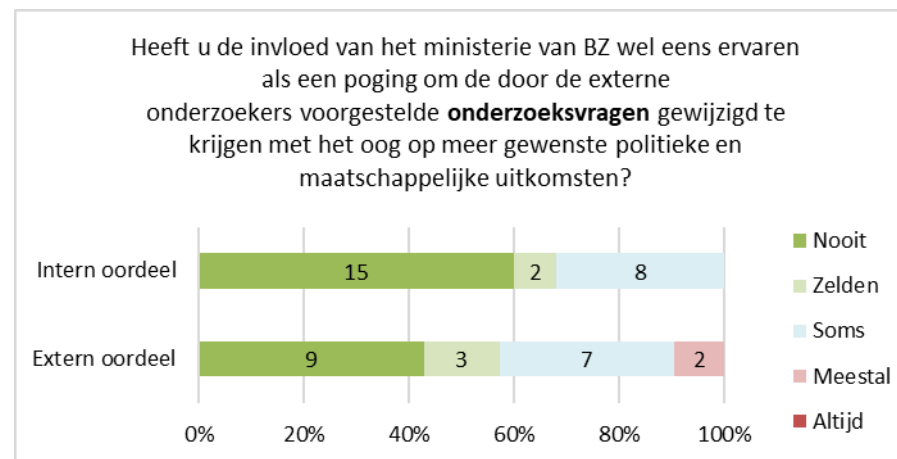
2.3. Onderzoeksvragen

In de survey onder kennisinstellingen en beleidsmedewerkers van het ministerie van BZ is vervolgens gevraagd naar de ervaren onafhankelijkheid bij het opstellen van de onderzoeksvragen. De vraag die aan respondenten is voorgelegd is als volgt: Heeft u de invloed van het ministerie van BZ wel eens ervaren als een poging om de door u voorgestelde onderzoeksvragen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten?

In figuur 3 zijn de antwoorden van de interne en externe respondenten in weergegeven. Uit het figuur blijkt dat een derde van de externe respondenten de invloed van het ministerie van BZ in “soms” te ervaren als een poging de onderzoeksvragen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten. Twee respondenten geven zelfs aan dat dit “meestal” het geval is. Daar staat tegenover dat meer dan de helft van de respondenten dit “zelden” of “nooit” ervaart. Verder kan worden opgemerkt dat

¹ Hierbij moet worden opgemerkt dat bij alle vragen wordt gevraagd om een overkoepelend beeld, waarbij een directe relatie überhaupt niet vast te stellen is.

het oordeel van interne respondenten weliswaar positiever is, maar geen enorme verschillen vertoont met het externe beeld.

Figuur 3 - Heeft u de invloed van het ministerie van BZ wel eens ervaren als een poging om de door u voorgestelde onderzoeksvragen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten? Antwoordcategorie “niet van toepassing” niet meegenomen. Intern n=25; extern n=21.

In de toelichtingen bij de survey en gesprekken bij het ministerie van BZ komt het beeld naar voren dat een discussie over de onderzoeksvragen vaak ook gewent is om beleidsrelevantie te borgen. Invloed van het ministerie van BZ op de onderzoeksvragen wordt dan ook niet altijd als negatief bestempeld. Daarnaast wordt aangegeven dat het ministerie van BZ als opdrachtgever en financiers van het onderzoek ook het recht heeft om te bepalen waar het onderzoek zich op richt.

Aan de andere kant vragen externe respondenten zich echter wel af of er binnen het ministerie van BZ nog voldoende ruimte is om te leren en of denktanks nog wel hun “kritische, onafhankelijke” rol kunnen blijven vervullen als enkel “gewenst” onderzoek wordt uitgezet.

Selectie van toelichtingen door respondenten

“Soms (...) wil het Ministerie (...) meer (focus) op toepassingsgerichtheid van de opdracht ('niet te academisch'). Ik heb zelden meegemaakt dat er druk werd uitgeoefend om het naar een gewenste politieke richting te sturen.”

“Wij voeren met name vraaggestuurd onderzoek uit voor BZ. Dat wil zeggen, BZ formuleert de onderzoeksvraag, en wij voeren uit. Uiteraard is er sprake van enige wisselwerking - wij kunnen suggesties aanleveren voor onderzoeksvragen - maar dat is niet altijd het geval en uiteindelijk bepaalt BZ. Het risico is daarmee dat er alleen ‘gewenst’ onderzoek uitgevoerd wordt.”

“Onderzoeksvragen worden altijd besproken met beleidsmedewerkers met het oog op relevantie van het onderzoek en in een poging om draagvlak te creëren voor het onderzoek - in de zin dat uitkomsten daadwerkelijk gebruikt gaan worden, mede omdat beleidsmedewerkers er een zekere mate van 'ownership' over voelen (je wilt beleidsmedewerkers meenemen in het onderzoek, en in het nadenken over hoe ze de uitkomsten kunnen gebruiken). Op politiek gevoelige dossiers wordt teruggeduwd op vragen die misschien een politiek/maatschappelijk ongewenst antwoord gaan geven - en wanneer we vasthouden aan de onderzoeksvragen trekt men zich doorgaans terug uit het proces (i.e. geen 'ownership').”

“Het is niet ongewoon dat de politiek (het department, de Kamer) onderzoek uitzet, bijvoorbeeld bij de AIV, met als doel een bepaald politiek effect te sorteren.”

“Met name op de politiek gevoelige onderwerpen zoals migratie bestaat een defensieve en voorzichtige houding met betrekking tot onafhankelijk onderzoek. Er is in deze gevallen geen ruimte om te leren zo lijkt het; onderzoek wordt meer gezien als instrument in de strijd die geleverd moet worden. Lastige vragen en kritische reflecties leiden alleen maar af van wat er bereikt moet worden.”

“Het valt ons op dat sommige onderzoeksonderwerpen bewust worden gemeden. Het is plausibel dat hier politieke of beleidspolitieke overwegingen aan ten grondslag liggen. Doordat een inhoudelijke argumentatie vanuit BZ vaak ontbreekt ‘waarom het ene onderwerp wel, en het andere onderwerp niet’, wordt dit beeld versterkt. Een overkoepelend risico is dat hierdoor de rol van denktanks verandert; de mogelijkheid van denktanks om een “kritische, onafhankelijke meedenker” te zijn in het beleidsproces staat hiermee ter discussie.”

“Als het gaat om door BZ gefinancierde onderzoeken kijk ik bij de formulering van de vragen wel naar de (politieke) timing en of de vraag een bijdrage aan het debat oplevert. Soms kan een onderzoeksvraag stellen onterecht impliceren dat het ministerie reden heeft om ergens aan te twijfelen of een bepaalde politieke kant lijkt te kiezen waar dit niet het geval is. Daar mag je wel op letten.”

2.4. Toegang tot informatie en personen

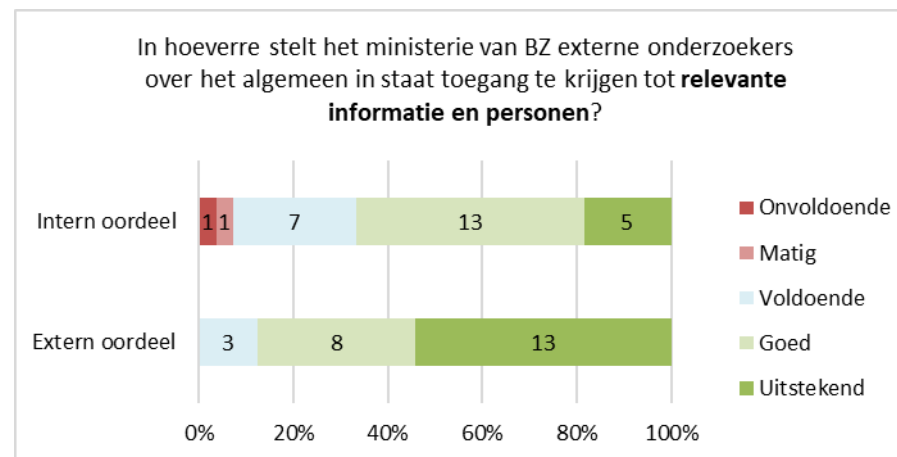
Ook is onderzocht of het ministerie van BZ onderzoekers voldoende in staat stelt toegang te krijgen tot relevante informatie en personen. In figuur 4 is een overzicht van de antwoorden op deze vraag weergegeven.

Uit het figuur blijkt dat externe respondenten minimaal “voldoende” antwoorden en meer dan de helft van hen zegt “uitstekend” in staat te worden gesteld toegang te krijgen tot relevante informatie en personen. Opvallend is dat interne respondenten hier relatief kritischer over zijn. Kritische respondenten geven aan dat het ministerie van BZ zelf beter haar best moet en kan doen om onderzoekers te voorzien van alle relevante informatie.

Selectie van toelichtingen door respondenten

“Kan en moet veel beter. Ambtenaren/BZ zien het geven van info als een 'taak', waar ze vaak geen tijd voor hebben (lees: willen maken). Relevantie ontgaat ze dan. BZ moet nog wennen aan vraagarticulatie, nut van extern onderzoek en het belang van hun eigen bijdrage (in vorm van info voorziening) daarbij.”

“Als ik contactpersoon ben voor een kennisplatform en aangeef dat onderzoekers voor vragen bij experts op het ministerie terecht kunnen (bijv. om beleidsrelevantie van uitkomsten te toetsen), maar de experts op BZ zien vervolgens het nut niet of hebben er geen zin in (‘omdat ze niet bij de onderzoeksopzet betrokken waren’) (...) dan heb je hier niet veel aan. Mijn antwoord ligt eigenlijk tussen matig en voldoende. Ik vind dit best erg (of schandelijk eigenlijk): als een groot onderzoekstraject wordt gestart dat meerdere jaren loopt en veel geld behelst, dan mag je toch verwachten dat beleidsmakers in de jaren erna gecommitteerd blijven om mee te denken om het onderzoek beleidsrelevant te houden (is in kader van de roulatie van BZ-ers een uitdaging). Lijkt mij rol voor management om dit goed in het oog te houden.”

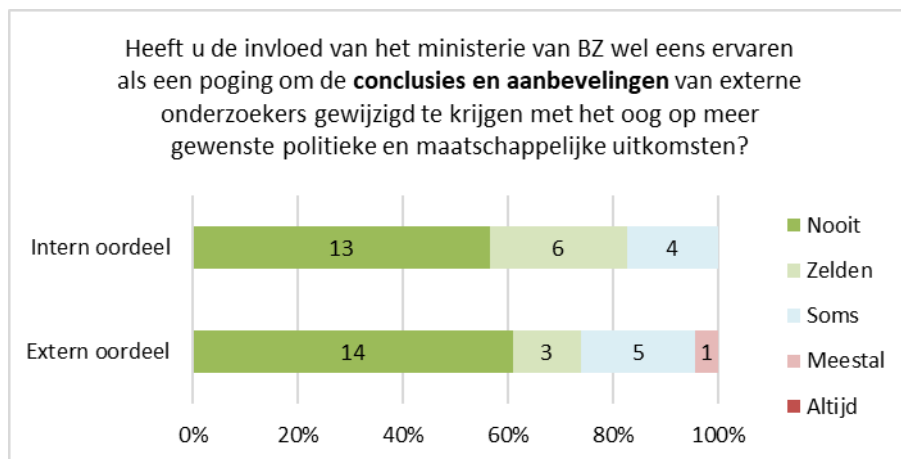

Figuur 4 - In hoeverre stelt het ministerie van BZ u over het algemeen in staat toegang te krijgen tot relevante informatie en personen? Antwoordcategorie “niet van toepassing” niet meegenomen. Intern n=27; extern n=24.

2.5. Conclusies en aanbevelingen

Tot slot is kennisinstellingen en beleidsmedewerkers van het ministerie van BZ gevraagd naar de ervaren onafhankelijkheid bij het opstellen van de conclusies en aanbevelingen van onderzoek. De vraag die aan respondenten is voorgelegd is als volgt: Heeft u de invloed van het ministerie van BZ wel eens ervaren als een poging om uw conclusies en aanbevelingen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten?

Figuur 5 geeft de interne en externe antwoorden op deze vraag weer.

Figuur 5 - Heeft u de invloed van het ministerie van BZ wel eens ervaren als een poging om uw conclusies en aanbevelingen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten? Antwoordcategorie "niet van toepassing" niet meegenomen. Intern n=23; extern n=23.

Uit het figuur blijkt dat 5 van de 23 respondenten geeft aan dat zij de invloed van het ministerie van BZ "soms" ervaren als een poging de conclusies en aanbevelingen gewijzigd te krijgen met het oog op meer gewenste politieke en maatschappelijke uitkomsten. Een respondent ervaart dit zelfs "meestal." Meer dan de helft van de externe respondenten geeft echter aan de invloed van het ministerie van BZ "nooit" zo te ervaren. Opvallend hierbij is dat het interne beeld niet veel afwijkt van het externe beeld.

Individuele respondenten geven aan dat de mate van beïnvloeding op andere ministeries soms hoger is en dat onderzoekers nooit zaken opschrijven waar zij het zelf niet mee eens waren. In een enkel geval wordt echter gesproken over het "op het matje roepen" van onderzoekers.

Waar in de gesprekken bij het ministerie van BZ beïnvloeding aan de voorkant (bij de onderzoeksvragen) in veel gevallen wel als acceptabel werd gezien, is men kritischer over deze beïnvloeding aan de achterkant.

Selectie van toelichtingen door respondenten

"Beleidsmakers zijn het soms oneens met onze bevindingen. We hebben hierover een goed gesprek. Uiteindelijk bepaalt ons instituut of we het commentaar overnemen. De discussie over onze conclusies is niet veel anders in vergelijking met andere departementen. Over de gehele line beschouwd is de mate van poging van beïnvloeding bij BZ relatief minder dan bij andere departementen."

"Dit geldt met name op de politiek gevoelige dossiers (...). In sommige gevallen heeft dit geleid tot het 'op het matje roepen' van de onderzoekers, en het dreigen met het wegnemen van onderzoeksgelden. Uiteindelijk beschermen degenen die zeggenschap hebben over de onderzoeksgelden de onafhankelijkheid van de onderzoekers altijd - de druk komt vaak meer voort uit de direct betrokken directies en afdelingen."

"Over het algemeen is de begeleiding van BZ heel professioneel en wordt er niet geprobeerd om de belangrijkste conclusies of aanbevelingen te wijzigen. Wel zijn er soms verzoeken om bepaalde conclusies/aanbevelingen anders op te schrijven, of om bepaalde conclusies/aanbevelingen explicieter te maken. Het is echter nog niet voorgekomen dat wij conclusies/aanbevelingen hebben opgeschreven waar wij het zelf niet mee eens waren."

"Er wordt soms gediscussieerd over de exacte woordkeus over bepaalde opmerkingen. Negatieve zaken worden soms wel eens afgezwakt."

3. Openbaarheid

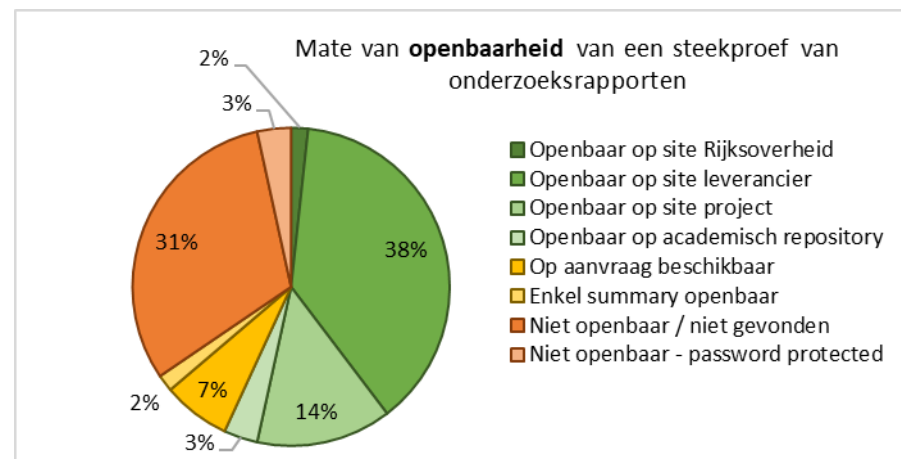
3.1. Steekproef openbaarheid

Op basis van een geverifieerde dataset met onderzoeksactiviteiten (zie hoofdstuk 5 Onderzoekslandschap) is een steekproef geselecteerd van projecten en onderzoeksrapporten waarvan verwacht zou mogen worden dat ze openbaar beschikbaar zouden zijn. De steekproef is geselecteerd volgens volgende methode:

- Van de totale dataset zijn enkel onderzoeksactiviteiten meegenomen die vallen onder de ARVODI-voorwaarden. Het gaat dan om 44 contracten.
- Van de resterende onderzoeksactiviteiten zijn enkel contracten boven de 50.000,- euro meegenomen. Het gaat dan om 32 contracten.
- Van de resterende contracten zijn een aantal contracten uitgesloten:
 - Contracten die zijn aangegaan door ambassades
 - Contracten die zijn gesloten met andere ministeries
 - Contracten die zijn uitgevoerd via NWO

Op basis van deze methode bleven 29 contracten over. Binnen deze 29 contracten zijn 58 onderzoeksrapporten geïdentificeerd waarvan verwacht zou mogen worden dat ze openbaar beschikbaar zouden zijn.

Vervolgens is bij de betrokken beleidsmedewerkers nagegaan of de onderzoeksrapporten openbaar beschikbaar waren. Indien dit niet bekend was, is via een online search nagegaan of een onderzoeksrapport openbaar beschikbaar was. In figuur 6 is aangegeven wat het resultaat is van deze verkenning.

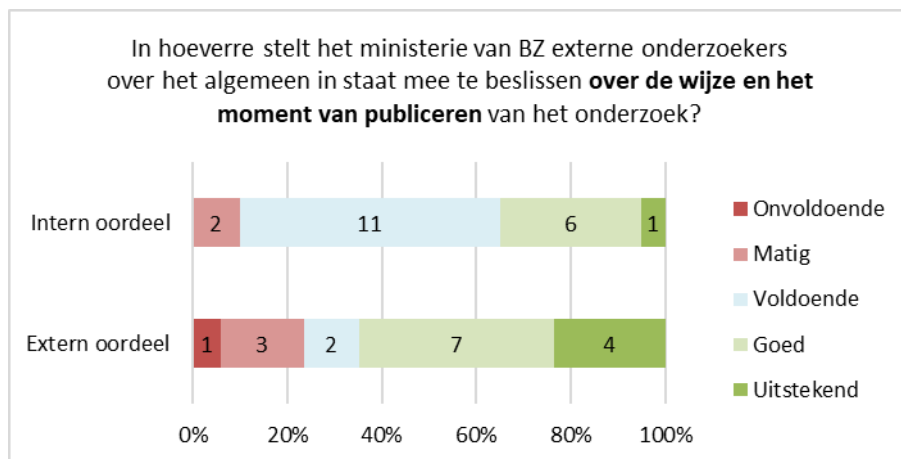

Figuur 6 - Overzicht openbaarheid steekproef onderzoeksrapporten (n=58).

Uit het figuur blijkt dat 34% van de onderzoeksrapporten uit de steekproef niet openbaar gemaakt is, of in ieder geval niet openbaar te vinden is. Wanneer onderzoeksrapporten wel openbaar zijn gemaakt, zijn ze bijna altijd te vinden op de sites van de leverancier van het onderzoek of de site van het specifieke project waar het onderzoek onder valt.

3.2. Publicatiebeleid

In de survey onder kennisinstellingen en beleidsmedewerkers van het ministerie van BZ is ook gevraagd naar de wijze en het moment van publicatie van onderzoeksrapporten. Respondenten is het volgende gevraagd: In hoeverre stelt het ministerie van BZ externe onderzoekers over het algemeen in staat mee te beslissen over de wijze en het moment van publiceren van het onderzoek? In figuur 7 zijn de antwoorden van de interne en externe respondenten in weergegeven.

Figuur 7 - In hoeverre stelt het ministerie van BZ externe onderzoekers over het algemeen in staat mee te beslissen over de wijze en het moment van publiceren van het onderzoek? Antwoordcategorie "niet van toepassing" niet meegenomen. Intern n=20; extern n=17.

Uit de figuur blijkt dat er een wisselend beeld leeft onder respondenten, waarbij externe respondenten vaker kritisch, maar ook vaker tevreden zijn, dan interne respondenten. Uit de toelichtingen op de vraag blijkt dat kritische respondenten met name wijzen op de onduidelijkheid rondom het publiceren van onderzoeksrapporten.

In de gesprekken, die in het kader van dit onderzoek zijn gevoerd, komt naar voren dat er inderdaad geen beleid is van het ministerie van BZ ten aanzien van het publiceren van externe onderzoeksrapporten.² Wel bestaan er richtlijnen ten aanzien van het openbaar maken van onderzoek vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), waar de SG van het ministerie van BZ zich aan heeft gecommitteerd. In de gesprekken kwam naar voren dat deze richtlijnen waarschijnlijk niet bekend zijn bij beleidsmedewerkers van het

² Er bestaat wel een publicatiebeleid voor decentrale evaluaties.

ministerie van BZ, en dat de meningen verschillen over of deze richtlijnen van toepassing zijn op het ministerie van BZ, gezien de soms politiek en diplomatisch gevoelige onderwerpen.

Echter, momenteel is de Wet Open Overheid in voorbereiding, waarin onder andere wordt bepaald dat voor al het onderzoek dat wordt uitgevoerd in opdracht van de Rijksoverheid geldt "openbaar, tenzij." Wanneer deze wet doorgang vindt, wat de verwachting is, zal het ministerie van BZ zich hier aan moeten houden.

Selectie van toelichtingen door respondenten

"Bij veel van het onderzoek dat wij verrichten voor BZ is vooraf nog niet duidelijk of het openbaar gemaakt mag worden."

"Er lijkt geen duidelijk beleid te zijn voor BZ voor de wijze en het moment van publiceren. Het is meerdere keren voorgekomen dat wij om toestemming vragen om het rapport te publiceren en dat hierop geen antwoord komt (wellicht omdat niemand bij BZ weet wat het beleid is, of wie hierover moet beslissen)."

4. Beleidsrelevantie

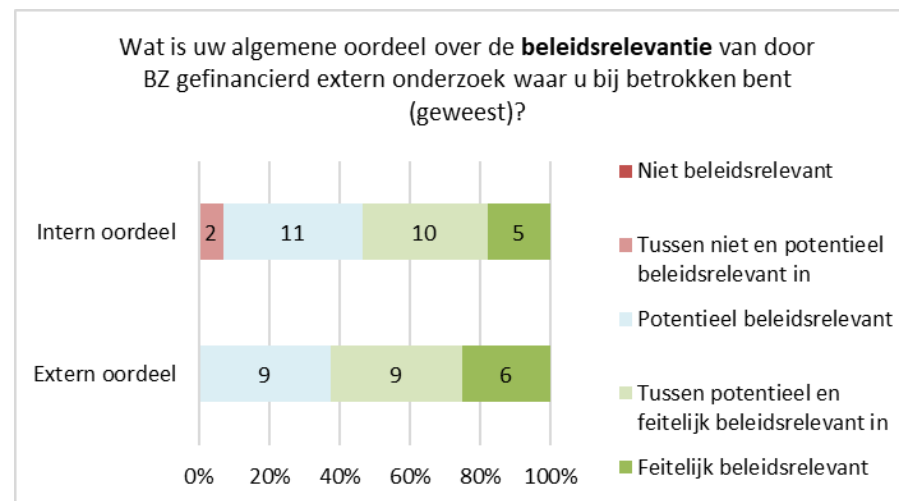
4.1. Definities en afbakening

In de survey onder kennisinstellingen en beleidsmedewerkers van het ministerie van BZ is ook gevraagd naar de mate van beleidsrelevantie van onderzoek dat in opdracht van het ministerie van BZ wordt uitgevoerd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen drie gradaties van beleidsrelevantie:

- 1. Feitelijke beleidsrelevantie.** Het onderzoek heeft aantoonbaar bijgedragen aan beleidswijzigingen, aan nieuw beleid of aan bestending van bestaand beleid.
- 2. Potentiële beleidsrelevantie.** Het onderzoek heeft concrete bevindingen en aanbevelingen opgeleverd die relevant zijn voor beleid, maar het onderzoek heeft (nog) niet geleid tot daadwerkelijke beleidsveranderingen.
- 3. Geen beleidsrelevantie.** Het onderzoek heeft geen concrete bevindingen en aanbevelingen opgeleverd die relevant zijn voor beleid.

4.2. Algemeen oordeel

Respondenten is allereerst gevraagd naar hun overkoepelende beeld van beleidsrelevantie: Wat is uw algemene oordeel over de beleidsrelevantie van door BZ gefinancierd extern onderzoek waar u bij betrokken bent (geweest)? In figuur 8 zijn de antwoorden van de interne en externe respondenten in weergegeven.

Figuur 8 - Wat is uw algemene oordeel over de beleidsrelevantie van door BZ gefinancierd extern onderzoek waar u bij betrokken bent (geweest)? Antwoordcategorie “niet van toepassing” niet meegenomen. Intern n=28; extern n=24.

Uit het figuur blijkt dat bijna alle respondenten het onderzoek in ieder geval potentieel beleidsrelevant vinden. Twee interne respondenten geven een oordeel tussen “niet beleidsrelevant” en “potentieel beleidsrelevant.”

Uit de toelichtingen bij de vraag komt verder naar voren dat de beleidsrelevantie niet alleen afhankelijk is van de kwaliteit of uitkomsten van het onderzoek, maar ook wordt bepaald door de betrokkenheid van de beleidsmedewerker. Wanneer de beleidsmedewerker voldoende tijd heeft voor een goede vraagarticulatie, inhoudelijke afstemming en het oppakken van resultaten, bevordert dit de beleidsrelevantie. Tot slot geven externe respondenten in de toelichting aan ook behoefte te hebben aan terugkoppeling over wat er met de uitkomsten van het onderzoek wordt gedaan, en in hoeverre het onderzoek beleidsrelevant is gebleken.

Selectie van toelichtingen door respondenten

“De beleidsrelevantie van het externe onderzoek staat of valt met een goede vraagformulering en inhoudelijke afstemming met de opdrachtgever. Het is onze ervaring dat niet alle contactpersonen bij BZ zich hiervan bewust zijn en/of de tijd die hiervoor nodig is beschikbaar maken.”

“Ik (zie) dat het grootste deel van ons onderzoek gebruikt wordt in beleidsdiscussies en programmering. We zijn hierin wel sterk afhankelijk van de welwillendheid van individuele beleidsmedewerkers.”

“De terugkoppeling vanuit BZ op basis van het verrichte onderzoek, en het effect ervan op de beleidsvorming, laat te wensen over of is inconsistent. Evaluatie van de onderzoeksresultaten verschilt vaak per directie en het is onduidelijk wat er met onderzoeksresultaten gebeurt.”

4.3. Best and worst practices

In de survey is aan beleidsmedewerkers van BZ ook gevraagd wat best practices en worst practices waren ten aanzien van beleidsrelevantie. Aan de hand van deze best and worst practices is vervolgens gevraagd wat redenen waren voor een hogere of lagere mate van beleidsrelevantie. Hieruit komt het volgende beeld naar voren.

Genoemde redenen die beleidsrelevantie bevorderen zijn het formuleren van een duidelijke vraag aan onderzoekers, nauwe communicatie tussen beleidsmedewerkers en onderzoekers, het “kennen van elkaar wereld” en het meenemen van input van beleidsmedewerkers.

Een genoemde reden voor een beperkte beleidsrelevantie is het ontbreken van communicatie tussen beleidsmedewerkers en onderzoekers. Onderzoeken worden als niet beleidsrelevant bestempeld als het onderzoek geen meerwaarde had ten opzichte van expertise die al aanwezig was binnen het ministerie van BZ, het onderzoek vanwege de lange looptijd “mosterd na de maaltijd” was of als de onderzoeksresultaten niet eenduidig waren.

4.4. Andere bronnen van kennisvergaring

Tot slot is in de survey gevraagd wat, naast het uitzetten van extern onderzoek, andere relevante bronnen van kennisvergaring waren. Respondenten noemen hierbij de volgende bronnen:

- Persoonlijk netwerk
- Nieuws (media, nieuwsbrieven)
- Tijdschriften en weblogs
- Events (lunchlezingen, congressen, veldbezoeken)
- Rapporten van internationale organisaties, gerenommeerde instellingen en denktanks
- Academische journals, contact met wetenschappers

In toekomstige analyses kan worden onderzocht hoe extern onderzoek zich verhoudt tot deze andere vormen van kennisvergaring, bijvoorbeeld waar het gaat om de mate van beleidsrelevantie.

5. Onderzoeks-landschap

5.1. Definitie en afbakening

De verkenning geeft een overzicht van het externe onderzoek dat het Ministerie van Buitenlandse Zaken uitzet. BZ-gefinancierd onderzoek kan zowel onderzoek zijn dat voorkomt uit subsidies en uit opdrachten. Onderzoek kan zowel uitgevoerd worden door universiteiten, kennisinstellingen, onderzoeksbureaus, consultants maar ook door maatschappelijke organisaties, adviesraden en planbureaus. Onderzoeken kunnen zowel uitgezet worden door het kerndepartement als door het postennetwerk. Echter niet alle financieringen voor universiteiten en kennisinstellingen kunnen betiteld worden als onderzoekfinanciering; zij kunnen ook financiering ontvangen voor training en onderwijs.

Enkel externe onderzoeken waar in 2017 een verplichting van is voldaan, vallen binnen de scope van dit onderzoek. Buiten de inventarisatie vallen verder financieringen onder de € 10.000,-, onderzoeken uitgevoerd door het ministerie van BZ zelf, beurzenprogramma's en personele uitwisselingen. Ook onderzoeken van de AIV en van de WRR zijn buiten beschouwing gelaten.

³ Voor niet alle toegevoegde onderzoeksactiviteiten was het voor de contactpersonen bij de directies mogelijk een aanvraagnummer te achterhalen. In deze gevallen zijn de onderzoeksactiviteiten niet toegevoegd aan de sample. In enkele gevallen kon er wel een aanvraagnummer worden achterhaald,

5.2. Selectie en verificatie dataset

Aan de hand van de genoemde afbakening is op basis van FEZ-data handmatig een dataset opgesteld. Hierin zijn enkel projecten opgenomen die op basis van hun omschrijving in de FEZ-data geassocieerd konden worden als onderzoek. Contracten die slechts gedeeltelijk uit een onderzoekscomponent bestaan (bijvoorbeeld met het contract met de Wereldbank), zijn enkel opgenomen indien uit de omschrijving kon worden afgeleid dat het om onderzoek ging.

In totaal is een dataset met 209 projecten opgesteld. Deze projecten zijn ter verificatie voorgelegd aan contactpersonen binnen de betreffende directies. In totaal is van 186 van de 209 projecten (89%) vastgesteld of het daadwerkelijk om onderzoeksactiviteiten ging of niet. Ook is aan de contactpersonen gevraagd of er onderzoeksactiviteiten misten in het overzicht. Dit was bij enkele directies het geval. Op basis van het aanvraagnummer zijn de ontbrekende projecten alsnog opgezocht in de FEZ-dataset en toegevoegd aan de sample.³

De uiteindelijke dataset bevat 92 geverifieerde projecten. Deze 92 projecten representeren een totaal aan financiële verplichtingen van 173 miljoen euro (lopend over meerdere jaren). De 23 projecten waarbij verificatie niet mogelijk was, zijn uit de dataset gefilterd. Deze 23 projecten representeerden samen een verplichting van in totaal 8,5 miljoen euro.

De dataset bevat voor ieder van de 92 projecten onder andere gegevens over de directie/ambassade waaronder het project valt, de budgetplaats en daaruit afgeleid het beleidsartikel waaronder het project valt, de start en einddatum van

maar correspondeerde dit niet met de FEZ-dataset waarvan uit gewerkt werd. Omdat het in deze gevallen ging om relatief kleine bedragen, en omdat niet kon worden achterhaald waar de mismatch vandaan kwam, is besloten deze onderzoeken niet op te nemen in de uiteindelijke dataset.

het project, de leverancier van het project en de totale financiële verplichting in euro's.

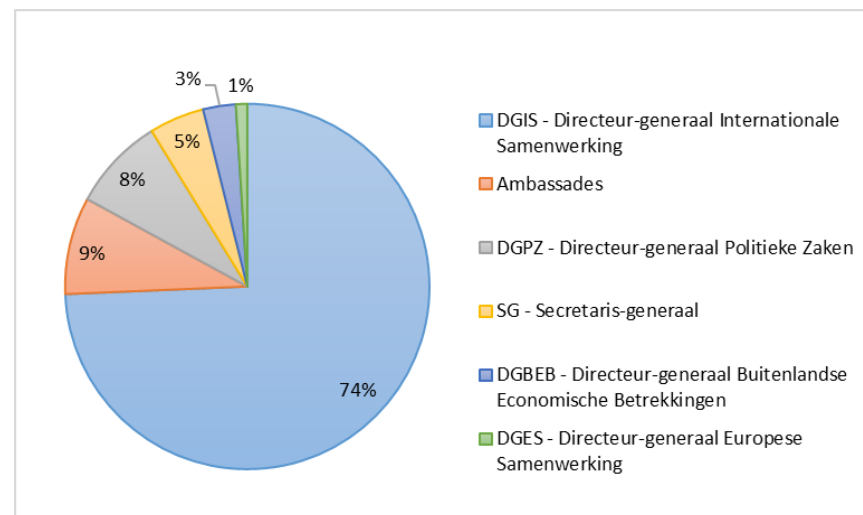
Goed om op te merken is dat er een verschil bestaat tussen onderzoek dat dient als ondersteuning voor beleidsvorming, en onderzoek als uitvoering van beleid om externe actoren in staat te stellen hun kennis op bepaalde onderwerpen te vergroten (bijvoorbeeld op het gebied van duurzame landbouwtechnieken). Het onderscheid tussen beide vormen van onderzoek is vaak een grijs gebied en op basis van de FEZ-data niet goed te maken. Om toch recht te doen aan het verschil, is in de analyses in dit hoofdstuk een viertal grote contracten, die gaan over onderzoek door externe actoren hun kennis te vergroten, uit de dataset gefilterd.⁴ In totaal blijven hierdoor 88 projecten over, met een totaal aan financiële verplichtingen van 112 miljoen euro.

5.3. Verdeling over DG's, ambassades en SG

Op basis van de informatie over de directie of ambassade waar het project onder valt, is een overzicht opgesteld van de verdeling van het totaal aan financiële verplichtingen over de verschillende DG's, de ambassades en de SG. Figuur 9 geeft een overzicht van deze verdeling. Uit dit figuur blijkt dat veruit het grootste deel (74%) van het totaal aan financiële verplichtingen dat aangegaan is met betrekking tot onderzoek, is aangegaan door Directoraat-generaal Internationale Samenwerking (DGIS). Beschouwd vanuit het aantal contracten dat uitstaat, blijkt dat DGIS 41 van de 88 projecten voor haar rekening neemt.

⁴ Het gaat dan om de volgende projecten:

- 4000000867 - World Resources Institute Washington - WORLD RESOURCES INSTITUTE 2018-2022
- 4000000184 - NWO - CGIAR PARTNERSHIP

Figuur 9 - Overzicht van de relatieve verdeling van het totaal aan financiële verplichtingen over de verschillende DG's, de ambassades en de SG, zonder een viertal grote projecten gericht op het vergroten van kennis van externe actoren. 100% = 112 miljoen euro.

5.4. Verdeling over beleidsartikelen

Op basis van de informatie over de budgetplaats van een project, is herleid onder welk beleidsartikel het project valt. Figuur 10 geeft een overzicht van de verdeling over de beleidsartikelen van hoofdstuk 5: Buitenlandse Zaken. Uit dit figuur blijkt dat het grootste deel (55%) van het onderzoek binnen hoofdstuk 5 zich richt op artikel 5.2: Veiligheid en stabiliteit. Rondom artikel 5.3: Europese samenwerking en artikel 5.4: Consulaire belangenbehartiging en het

- 4000000390 - Commissie Voor De M.E.R Utrecht - PARTNERSCHAP DGIS-CIEMER 2017-2022
- 4000000018 - ECDPM - STRATEGIC COOPERATION ECDPM 2017-2021

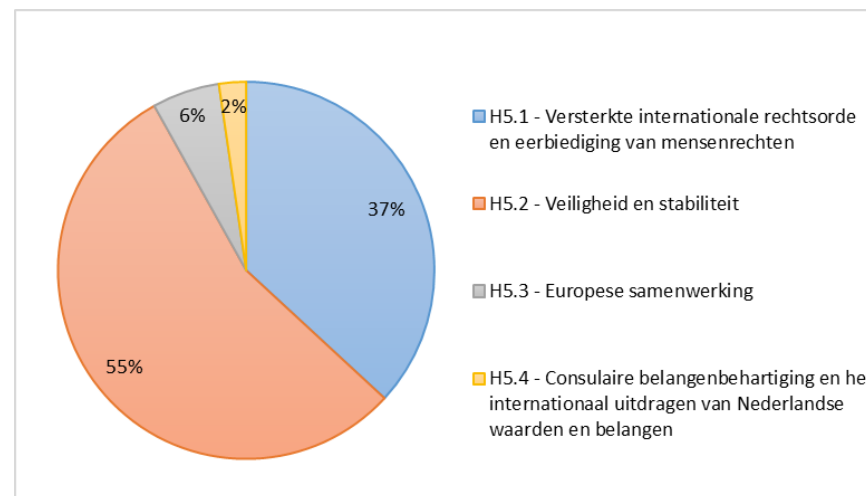
internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen wordt veruit het minst onderzoek uitgevoerd.

Eenzelfde overzicht is opgesteld voor hoofdstuk 17: Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, zie figuur 11. Uit dit figuur blijkt dat het grootste deel (48%) van het onderzoek binnen hoofdstuk 17 zich richt op artikel 17.2: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid en water. Rondom artikel 17.3: Sociale vooruitgang en artikel 17.4: Vrede en veiligheid voor ontwikkeling, wordt ongeveer evenveel onderzoek uitgevoerd (respectievelijk 20% en 21%). Rondom artikel 17.5: Versterkte kaders voor ontwikkeling wordt nauwelijks onderzoek uitgevoerd.

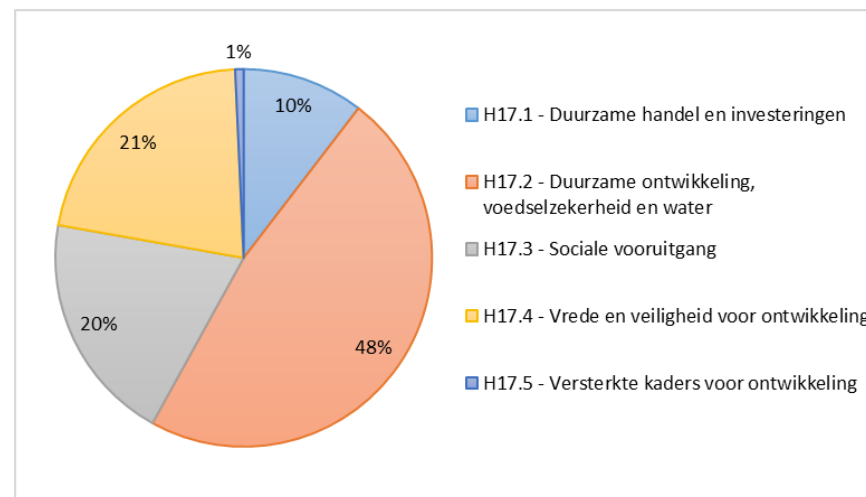
5.5. Verdeling over prioriteiten uit beleidsnota's

In de analyse is ook een verdeling over de prioriteiten en intensiveringen uit de beleidsnota's 'Investeren in perspectief' en 'Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie' opgesteld. Het opstellen van deze verdelingen is relevant met het oog op toekomstige prioritering van onderzoeksthema's.

Om een verdeling van onderzoeksactiviteiten over de prioriteiten uit de twee beleidsnota's op te kunnen stellen, is een koppeling gemaakt tussen de prioriteiten uit deze nota's en beleidsartikelen waar deze betrekking op hebben. Hierbij moet worden opgemerkt dat op basis van de FEZ-data slechts kan worden achterhaald wat de initiële focus van het onderzoek was; inhoudelijke koerswijzigingen die sindsdien hebben plaatsgevonden) zijn niet te herleiden. Daarnaast moet worden opgemerkt dat de FEZ-registratie soms arbitrair is. Waar evidente fouten bij de invoer waren gemaakt is deze gecorrigeerd.

Figuur 10 - Overzicht van de relatieve verdeling van het totaal aan financiële verplichtingen over de verschillende beleidsartikelen van hoofdstuk 5: Buitenlandse Zaken. 100% = 19 miljoen euro.

Figuur 11 - Overzicht van de relatieve verdeling van het totaal aan financiële verplichtingen over de verschillende beleidsartikelen van hoofdstuk 17: Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. 100% = 93 miljoen euro.

In de kaders hierna is voor ieder van de beleidsnota's weergegeven aan welke prioriteiten (of intensiveringen) het meeste onderzoeksgeld wordt besteed.

Binnen de nota 'Investeren in perspectief' komen met name de prioriteiten en intensiveringen op het gebied van landbouw, veiligheid & rechtstaat en klimaat terug in extern uitgezet onderzoek. Prioriteiten en intensiveringen waar niet of nauwelijks onderzoek op wordt uitgevoerd zijn opvang in de regio, humanitaire hulp en werkgelegenheid.

'Investeren in perspectief'

<i>Prioriteit/intensivering</i>	<i>Totaal aan financiële verplichtingen van activiteiten met een uitgave in 2017</i>
1. Prioriteit - Landbouw	€ 20 mln.
2. Prioriteit - Veiligheid en rechtsstaat	€ 20 mln.
3. Intensivering - Klimaat	€ 17 mln.
4. Intensivering - Onderwijs	€ 9 mln.
5. Intensivering - Klimaat	€ 7 mln.

Binnen de nota 'Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie' wordt met name extern onderzoek uitgevoerd met betrekking tot de prioriteiten op het gebied van het terrorisme, cybercriminaliteit, grensoverschrijdende criminaliteit en conflictpreventie. De andere prioriteiten binnen deze nota krijgen niet of nauwelijks aandacht in onderzoek dat door het ministerie van BZ wordt uitgezet. Ook hiervoor geldt de eerdergenoemde beperking van de data

Tot slot blijkt uit de analyse dat 24 miljoen euro aan financiële verplichtingen niet is gekoppeld aan een prioriteit uit een van de beleidsnota's.

'Geïntegreerde Veiligheids- en Buitenlandstrategie' (GBVS)

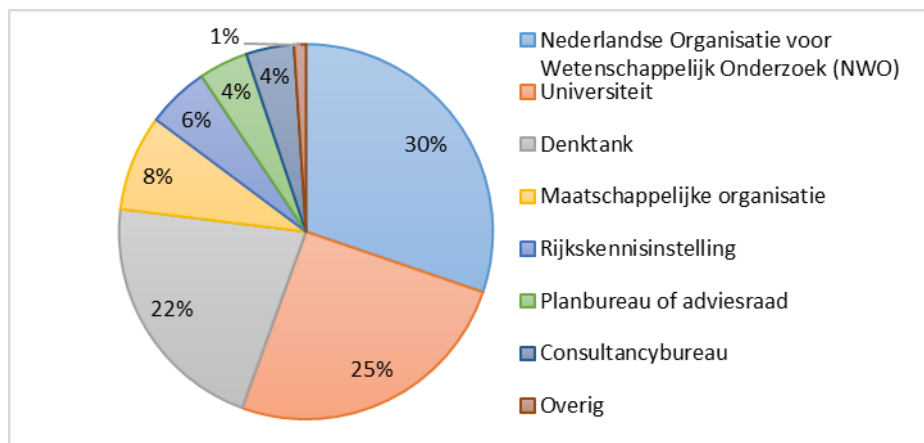
<i>Prioriteit</i>	<i>Totaal aan financiële verplichtingen van activiteiten met een uitgave in 2017</i>
1. Prioriteit 2: Wegnemen voedingsbodern voor terrorisme	€ 19 mln.
2. Prioriteit 4: Internationaal normatief kader cyberactiviteiten	€ 6 mln.
3. Prioriteit 10: Aanpakken grensoverschrijdende criminaliteit	€ 5 mln.
4. Prioriteit 1: Conflictpreventie rond Europa & het Koninkrijk	€ 4 mln.

5.6. Verdeling over type onderzoekinstelling

Een laatste verdeling die op basis van de dataset is opgesteld, is een verdeling over type onderzoekinstelling. Deze verdeling is opgesteld op basis van de leverancier van het project en een handmatige classificering van deze leveranciers. Figuur 12 geeft de verdeling over type onderzoekinstelling weer.

Uit het figuur blijkt dat het grootste deel (30%) van het extern onderzoek voor het ministerie van BZ wordt uitgezet via het NWO. Dit hoge aandeel kan verklaard worden door de werkwijze van de kennisplatforms rondom DGIS, waarbij al het onderzoek via NWO wordt uitgezet. In het kader op de volgende pagina wordt nader ingegaan op de huidige stand van zaken rondom de kennisplatforms.

Verder wordt het meeste onderzoek uitgevoerd door universiteiten en denktanks. Het kader op de volgende pagina geeft een top tien van onderzoekinstellingen, die het meeste onderzoek uitvoeren voor het ministerie van BZ.

Figuur 12 - Overzicht van de relatieve verdeling van het totaal aan financiële verplichtingen over de verschillende typen onderzoeksinstituten. 100% = 112 miljoen euro.

Top tien onderzoeksinstituten

Onderzoeksinstituut	Totaal aan financiële verplichtingen van activiteiten met een uitgave in 2017
1. NWO*	€ 33,9 mln.
2. Clingendael Den Haag	€ 17,3 mln.
3. Wageningen Universiteit	€ 9,2 mln.
4. Erasmus Universiteit	€ 5,2 mln.
5. Planbureau voor de Leefomgeving	€ 4,8 mln.
6. Addis Abeba University	€ 4,0 mln.
7. Universiteit Utrecht	€ 3,9 mln.
8. Ees International Bv Oosterhout	€ 3,6 mln.
9. Afghanistan Public Policy Research	€ 3,0 mln.
10. Centraal Bureau voor de Statistiek	€ 3,0 mln.

* = Voert zelf geen onderzoek uit, maar zet onderzoek door aan derden.

Huidige stand van zaken Kennisplatforms

(Bron: Volgende fase DGIS-kennisplatforms. DGIS-MT 16 aug 2018)

Kennisplatforms vinden hun oorsprong in de Kennisbrief van Stas Knapen (2011), die vijf Kennisplatforms in het leven riep: Knowledge Platform Security & Rule of Law, Knowledge Platform Food & Business, Share-Net, VIA Water, en INCLUDE.

Belangrijke ambitie van alle platforms is om middels kenniscreatie en knowledge brokering (bestaande kennis toegankelijk maken) beleid te ondersteunen en de samenwerking tussen verschillende actoren op het gebied van kennis te versterken. Alle Kennisplatforms werd gevraagd via NWO WOTRO onderzoek uit te zetten en te financieren. Daartoe is een raamovereenkomst afgesloten tussen BZ en NWO WOTRO.

Over het algemeen is men tevreden met huidige samenwerking met eigen platforms, en de “kennis en kennissen” (netwerk) die ze opleveren. Tegelijkertijd is er breed gevoelde worsteling met wisselwerking kennis en beleid. Daarnaast zijn er Kritische noten over langlopend onderzoek via NWO WOTRO, met name vanwege twijfel over relevantie voor beleid: (zeer) lange doorlooptijd van de onderzoeken, (zeer) late beschikbaarheid van resultaten en beperkt tussentijds contact.

In augustus 2018 heeft het DGIS MT om deze (en andere) redenen een nieuwe richting ingeslagen voor het DGIS kennisbeleid. Hierin is besloten om de kennisplatformen Knowledge Platform Security & Rule of Law, Knowledge Platform Food & Business, Share-Net, en INCLUDE met aanpassingen te continueren. VIA Water zal zich niet langer presenteren als Kennisplatform. Daarnaast hoeft het (langlopend) wetenschappelijk onderzoek niet meer verplicht bij NWO WOTRO afgenomen te worden. Dit vooral vanwege twijfel over relevantie, doorlooptijden en hoge kosten.

Jakar Westerbeek
+31 (0)6 5786 1830
jwesterbeek@kwinkgroep.nl

Nassaulaan 1
2514 JS Den Haag

+31 (0)70 359 6955
info@kwinkgroep.nl
www.kwinkgroep.nl